

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 215/2020-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. mája 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Almáši Gabriel, spol. s r. o., Šumavská 3, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Gabriel Almáši, vo veci namietaného porušenia základných práv zaručených v čl. 17, čl. 48 a čl. 50 Ústavy Slovenskej republiky a práv zaručených v čl. 5 a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava III sp. zn. Tpo 46/2019 z 26. septembra 2019 a uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a sťažostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. decembra 2019 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED]

17. júna 1992, [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]
[REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie základných práv zaručených v čl. 17, čl. 48 a čl. 50 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv zaručených v čl. 5 a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. Tp 46/2019 z 26. septembra 2019 a uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresný súd uznesením sp. zn. Tp 46/2019 z 26. septembra 2019 vzal sťažovateľa v jeho trestnej veci vedenej proti nemu pre obzvlášť závažný zločin vydierania podľa § 189 ods. 1 a ods. 3 písm. b) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) do väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a) a c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“), t. j. z dôvodu existencie dôvodnej obavy, že by sa mohol vyhýbať trestnému stíhaniu alebo trestu tým, že ujde alebo sa bude skrývať (tzv. úteková väzba) a že bude v trestnej činnosti pokračovať (tzv. preventívna väzba). Zároveň okresný súd konštatoval, že sťažovateľovi nebolo možné väzbu nahradiť dohľadom probačného a mediačného úradníka podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

3. Proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa podal sťažovateľ riadny opravný prostriedok, keďže podľa jeho názoru (i) neboli naplnené základné materiálne podmienky väzby a (ii) v konaní pred okresným súdom bolo porušené jeho právo na obhajobu.

4. V sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 26. septembra 2019 sťažovateľ okrem iných skutočností (ktoré v ústavnej sťažnosti relevantne nenapádal) namietal, že prvostupňový súd po jeho výsluchu pred rozhodnutím o väzbe umožnil vyjadriť sa k dôvodom väzby iba prokurátorovi Okresnej prokuratúry Bratislava III (ďalej len „okresná prokuratúra“). Sťažovateľovi ani jeho obhajcovi takúto možnosť nedal. Neumožnil mu ani ponúknuť alternatívy nahradzujúce väzbu ako písomný sľub podľa § 80 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, ktorý mal pripravený, peňažnú záruku podľa § 81 Trestného poriadku, ani navrhnúť uloženie primeraných povinností a obmedzení podľa § 82 Trestného poriadku.

5. Krajský súd argumenty sťažovateľa neakceptoval a uznesením sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019 podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku jeho sťažnosť ako nedôvodnú zamietol.

6. Sťažovateľ spresnil, že ako obvinený pred okresným súdom odmietol vypovedať iba ku skutku, z ktorého bol obvinený a ktorý sa mu kládol za vinu, nie však k dôvodom väzby resp. k návrhu okresnej prokuratúry na vzatie jeho osoby do väzby. Podľa presvedčenia sťažovateľa tým došlo k porušeniu zásady rovnosti zbraní. Na argumentáciu krajského súdu, že sťažovateľ a jeho obhajca zápisnicu o výsluchu pred okresným súdom podpísali bez akýchkoľvek výhrad, sťažovateľ poznamenáva, že to, či bola alebo nebola zápisnica o výsluchu podpísaná ním a obhajcom, na porušení jeho ústavných práv nič nemení.

7. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie takto nálezhom rozhodol:

„1. Okresný súd Bratislava III. svojim uznesením sp. zn. Tp/46/2019 zo dňa 26. septembra 2019, porušil práva sťažovateľa vyplývajúce z čl. 5 a čl. 6 dohovoru a čl. 17, čl. 48 a čl. 50 Ústavy SR.

2. Krajský súd Bratislava uznesením zo dňa 31. októbra 2019, sp. zn. 4 Tpo/82/2019 o sťažnosti obvineného proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava III., porušil sťažovateľove práva podľa z čl. 5 a čl. 6 dohovoru a čl. 17, čl. 48 a čl. 50 Ústavy SR.

3. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 31. októbra 2019, sp. zn. 4 Tpo/82/2019 sa zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.“

II.

Relevantná právna úprava a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

10. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

11. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

12. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

13. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten,

pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (m. m. I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

14. Podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania okrem všeobecných náležitostí podania podľa § 39 musí obsahovať aj dátum narodenia navrhovateľa..., bydlisko..., označenie subjektu, proti ktorému návrh smeruje, akého rozhodnutia sa navrhovateľ domáha, odôvodnenie návrhu a navrhované dôkazy.

15. Podľa § 45 zákona o ústavnom súde ústavný súd je viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania, ak § 89 neustanovuje inak.

16. Podľa § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť musí okrem všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania podľa § 43 obsahovať

- a) označenie toho, kto podľa sťažovateľa porušil jeho základné práva a slobody,
- b) označenie právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ktorým podľa sťažovateľa boli porušené jeho základné práva a slobody,
- c) označenie základných práv a slobôd, ktorých porušenie sťažovateľ tvrdí,
- d) konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd.

17. Sťažovateľ v návrhu na rozhodnutie vymedzil ako predmet ústavnej sťažnosti namietané porušenie základných práv zaručených v čl. 17, čl. 48 a čl. 50 ústavy a práv zaručených v čl. 5 a čl. 6 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. Tp 46/2019 z 26. septembra 2019 a uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019, ku ktorému malo dôjsť tým, že okresný súd v konaní o väzbe neumožnil sťažovateľovi a jeho obhajcovi (na rozdiel od prokuratúra okresnej prokuratúry) vyjadriť sa k dôvodom väzby ani navrhnúť miernejšie prostriedky, ktorými by bolo možné väzbu nahradiť. Pritom krajský súd v druhostupňovom konaní takýto postup okresného súdu akceptoval.

18. Ústavný súd v prvom rade poznamenáva, že sťažovateľ zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom v aktuálnej ústavnej sťažnosti v rámci návrhu

na rozhodnutie (petitu), ktorým je ústavný súd v rámci rozsahu a dôvodov ústavnej sťažnosti viazaný (§ 45 zákona o ústavnom súde) a ktorým je v záujme úspešnosti podanej ústavnej sťažnosti viac ako žiadúce presne vymedziť predmet konania pred ústavným súdom, neoznačil, ktoré konkrétne (základné) práva z katalógu viacerých práv obsiahnutých v ním označených článkoch ústavy a dohovoru považuje vo vzťahu k svojej osobe za porušené rozhodnutiami okresného súdu a krajského súdu.

19. Petit ústavnej sťažnosti tak, ako ho formuloval sťažovateľ, nespĺňa podmienku určitosti a vytvára tak priestor pre dohady a dedukcie, čo pri uplatnení námietky o porušení základných práv (pri zastúpení kvalifikovaným právnym zástupcom) v konaní pred ústavným súdom nemožno akceptovať (m. m. III. ÚS 26/2012, III. ÚS 241/2013, III. ÚS 244/2014, III. ÚS 349/2015).

20. Právny zástupca by mal byť spôsobilý skoncipovať podanie, ktoré by bolo objektívne spôsobilé vyvolať nielen začatie konania, ale aj prijatie ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, ak sú na to splnené zákonom ustanovené predpoklady. Aj v tomto ohľade naďalej zostáva v platnosti zásada „*vigilantibus iura scripta sunt*“, t. j. bdelym patrí právo, a to o to zvlášť, ak ide o osoby práva znalé.

21. Skutočnosť, že sťažovateľ adresne neoznačil ani nepomenoval (základné) práva, ktorých vyslovenia porušenia sa v konaní pred ústavným súdom domáha, už sama osebe má značný potenciál byť spôsobilým dôvodom na odmietnutie ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nesplnenie náležitostí ustanovených zákonom, konkrétne náležitosti uvedenej v § 123 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde.

22. Ústavný súd pripomína, že nedostatky takéhoto charakteru, aký vyplýva z podania sťažovateľa, nie je povinný odstraňovať z úradnej povinnosti. Na taký postup slúži inštitút povinného právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom a publikovaná judikatúra, z ktorej jednoznačne vyplýva, ako ústavný súd posudzuje nedostatok zákonom ustanovených náležitostí podaní účastníkov konania (IV. ÚS 409/04, IV. ÚS 168/05, III. ÚS 32/2011). Konkretizácia základných práv, ktorých vyslovenia porušenia sa sťažovateľ dožaduje, je jasne definovanou zákonnou náležitosťou, ktorej absencia

v ústavnej sťažnosti svedčí predovšetkým o neistote sťažovateľa v jeho presvedčení o tom, ako a do ktorých práv bolo neprípustne zasiahnuté orgánom verejnej moci. Preto pristúpenie k odstraňovaniu tohto nedostatku ústavným súdom sa javí neefektívnym.

23. Napriek uvedenému ústavný súd s prihliadnutím na závažnosť a povahu uplatnených námietok pristúpil k posúdeniu ústavnej sťažnosti z hľadiska jej opodstatnenosti vo vzťahu k základným právam, ktoré sťažovateľ citoval v texte odôvodnenia mimo návrh na rozhodnutie (petit).

24. Za porušené sťažovateľ takto označil a citoval čl. 17 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj čl. 5 ods. 1 prvú vetu, čl. 5 ods. 4, čl. 6 ods. 2 a čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru.

25. Podľa čl. 17 ods. 1 ústavy osobná sloboda sa zaručuje.

26. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

27. Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

28. Podľa čl. 5 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť.

29. Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

30. Podľa čl. 6 ods. 2 dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu, sa považuje za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.

31. Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu má tieto minimálne práva:

...

c) obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú;...

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

K namietanému porušeniu označených základných práv zaručených ústavou a práv zaručených dohovorom uznesením okresného súdu sp. zn. Tp 46/2019 z 26. septembra 2019

32. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pritom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

33. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto právomoc ústavného súdu nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (pozri. II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09).

34. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto ústavnú

sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (I. ÚS 20/02, III. ÚS 152/03).

35. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ využil svoje právo podať proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. Tp 46/2019 z 26. septembra 2019 opravný prostriedok, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd, ktorý v prípade zistenia zásahu prvostupňového súdu do základných práv alebo slobôd sťažovateľa (či už svojím rozhodnutím alebo postupom) bol zároveň povinný týmto právam alebo slobodám poskytnúť ochranu.

36. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľa v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie.

K namietanému porušeniu základného práva zaručeného v čl. 17 ods. 1 ústavy a práv zaručených v čl. 5 ods. 1 prvej vete a ods. 4 dohovoru uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019

37. Nie je žiadna pochybnosť o tom, že osoba vo väzbe musí mať v každom prípade možnosť predložiť súdu argumenty a dôvody proti svojmu ponechaniu vo väzbe a vyjadriť sa ku všetkým okolnostiam týkajúcim sa jej dôvodnosti a zákonnosti (II. ÚS 18/2013, III. ÚS 198/05, II. ÚS 266/2013).

38. Sťažovateľ tvrdí, že v uvedená téza v jeho prípade nebola okresným súdom rešpektovaná, keď konajúci súd prvého stupňa mu neumožnil vyjadriť sa k dôvodom väzby, predložiť argumenty proti nej, ako aj navrhnúť jej nahradenie inými miernejšími prostriedkami.

39. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že každé pozbavenie slobody musí byť „zákonné“, t. j. musí byť vykonané „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, a okrem

toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody, musí byť zlučiteľné s účelom čl. 17 ústavy, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 177/03, III. ÚS 7/00). Požiadavka obsiahnutá v tomto článku sa nemôže definovať *in abstracto*, ale musí sa posúdiť v rámci okolností každej veci vrátane toho, čo v ústavnej sťažnosti uviedol sťažovateľ (I. ÚS 109/03). Ústavný súd preto v prípade čl. 17 ústavy môže a musí uplatniť určitú revíziu právomoc, avšak bez toho, aby sám hodnotil skutočnosti, ktoré viedli všeobecný súd k tomu, že uprednostnil určité rozhodnutie pred iným. Jeho úlohou ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) je preskúmať zlučiteľnosť opatrenia, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody, s ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách, nie však konať ako všeobecný súd tretej alebo štvrtej inštancie; takéto konanie by bolo porušením obmedzenia, ktoré vyplýva z rozdelenia ústavnej ochrany základných práv alebo slobôd medzi všeobecné súdy a ústavný súd v čl. 127 ods. 1 ústavy (I. ÚS 165/02).

40. Z judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 7/00, III. ÚS 255/03, III. ÚS 199/05) tiež vyplýva, že v ustanoveniach čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy týkajúcich sa práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 1 ústavy) je obsiahnuté aj právo obvineného podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú (resp. primeranú dobu) alebo byť prepustený počas konania. V označených ustanoveniach ústavy sú obsiahnuté obdobné práva ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru (III. ÚS 227/03, III. ÚS 34/07, IV. ÚS 181/07, IV. ÚS 333/08, III. ÚS 54/2017, IV. ÚS 263/2018). Na konanie, ktorého predmetom je súdne preskúmanie zákonnosti väzby a existencie všetkých jej podmienok, je aplikovateľný čl. 5 ods. 4 dohovoru. Ústavnosť postupu a rozhodnutia súdu v takomto type konania skúma však ústavný súd aj z hľadiska garancií vyplývajúcich z čl. 5 ods. 3 dohovoru (I. ÚS 100/04, III. ÚS 220/04, IV. ÚS 181/07).

41. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej

držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (III. ÚS 38/01, IV. ÚS 207/07, III. ÚS 115/08).

42. Článok 5 ods. 4 dohovoru nevyžaduje, aby odvolací súd rozhodujúci o pozbavení slobody odpovedal na každý argument osoby pozbavenej slobody. Tento súd však nesmie ignorovať konkrétne skutočnosti namietané touto osobou, ktoré by mohli spochybniť existenciu podmienok „zákonnosti“ pozbavenia osobnej slobody (pozri rozsudok vo veci Ilijkov proti Bulharsku z 26. 7. 2001, sťažnosť č. 33977/96, bod 94).

43. Do obsahu právomoci ústavného súdu nepatrí preskúmať postup či správnosť skutkových a právnych záverov všeobecných súdov, ktoré viedli k záveru o existencii zákonného dôvodu o ponechaní sťažovateľa vo väzbe (II. ÚS 76/02, IV. ÚS 83/03). Právomocou ústavného súdu je preskúmať zlučiteľnosť konkrétneho rozhodnutia väzobného súdu, ktorým je jednotlivец pozbavený slobody (v tomto prípade vzatý do väzby), s ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

44. Vychádzajúc z týchto ústavne relevantných úvah, ústavný súd prikročil k preskúmaniu dôvodov uvedených v ústavnej sťažnosti v korelácii s napádaným uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019, ako aj postupom, ktorý mu predchádzal.

45. Krajský súd v relevantnej časti odôvodnenia označeného uznesenia uviedol, že z dovtedy zabezpečených dôkazov v prípravnom konaní vyplývala dôvodnosť trestného stíhania sťažovateľa. Konanie, pre ktoré bolo vedené trestné stíhanie, malo znaky trestnej činnosti a na základe zabezpečených dôkazov existovalo dôvodné podozrenie, že sa ho dopustil sťažovateľ. V tejto súvislosti nadriadený súd upozornil na obsah zápisnice o trestnom oznámení, ktorý korešpondoval s výpoveďou poškodeného popisujúceho spôsob konania sťažovateľa tak, ako to bolo uvedené v rozhodnutí v časti popisu skutku s tým, že tvrdenia poškodeného mali oporu aj vo výpovediach ďalších dvoch svedkov. Súčasne krajský súd poukázal aj na záznam z 20. septembra 2019 o výsledkoch operatívno-pátracej činnosti, pri ktorej boli zistené ďalšie relevantné skutočnosti.

46. Pokiaľ išlo o existenciu väzobných dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a) a c) Trestného poriadku, sťažnostný súd sa v plnej miere stotožnil s odôvodnením uznesenia okresného súdu.

47. K dôvodu útekovej väzby krajský súd považoval za potrebné poukázať nielen na trestnú sadzbu pri danom (stíhanom) obzvlášť závažnom zločine, ktorá predstavovala rozpätie 10 až 20 rokov, ale i na osobu sťažovateľa, ktorý sa veľmi cieľavedome a sofistikovane pokúsil získať finančné prostriedky od poškodeného, a to napriek tomu, že už má opakovanú skúsenosť s trestným stíhaním i odsúdením pre násilnú trestnú činnosť, pričom predchádzajúce odsúdenia sa celkom zrejme minuli svojim účinkom a evidentne zisťná a agresívna povaha sťažovateľa sa prejavila aj v danom prípade vo vzťahu k osobe poškodeného, teda asociálne správanie nie je sťažovateľovi cudzie a s ohľadom na jeho predchádzajúce „skúsenosti“ nepochybne mal vedomosť o hroziacom postihu (v prípade preukázania viny), čo nevyhnutne viedlo k záveru o prítomnej obave z možného útoku, prípadne obave z možného pokračovania v snahe bezpráčne sa obohatiť a absolútne neprijateľným spôsobom konať v rozpore s pravidlami riadneho spôsobu života, čo viedlo sťažnostný súd k záveru i o existencii aj väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

48. Uvedené okolnosti podľa krajského súdu vo svojom súhrne odôvodňovali obavu, že sťažovateľ ujde, bude sa zdržiavať na rôznych neznámych miestach alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, ako aj že bude pokračovať v trestnej činnosti obdobnej povahy na účel získania prostriedkov na vylepšenie svojej finančnej situácie, čím aj podľa konajúceho nadriadeného súdu boli dané dôvody tak útekovej, ako aj preventívnej väzby, ako ich správne konštatoval prvostupňový súd.

49. Sťažnostné námietky sťažovateľa súd druhého stupňa považoval za neakceptovateľné a vyvrátené uvedenou argumentáciou.

50. K námietke sťažovateľa týkajúcej sa porušenia jeho práva na obhajobu pri rozhodovaní o väzbe prvostupňovým súdom, ktorý sťažovateľovi ani jeho obhajcovi nedal možnosť vyjadriť sa k dôvodom väzby, či už materiálnym alebo formálnym, ale nedal

mu ani možnosť ponúknuť súdu možné alternatívy nahradzujúce väzbu, sťažnostný súd uviedol, že podľa zápisnice o výsluchu bol sťažovateľ náležite poučený, zápisnicu podpísal on i jeho obhajca bez akýchkoľvek výhrad s tým, že ešte sťažovateľ využil svoje právo nevypovedať, t. j. postup súdu prvého stupňa bolo nutné považovať za postup lege artis.

51. Napokon sa krajský súd stotožnil s názorom prvostupňového súdu, že v danom štádiu nebolo možné väzbu sťažovateľa nahradiť dohľadom probačného a mediačného úradníka, k čomu sťažnostný súd dodal, že záver o dostatočnosti náhrady väzby musí byť opodstatnený na základe pomerov páchatel'a alebo okolnosti prípadu, prihliadajúc na závažnosť skutku, ktorý je obvinenému (sťažovateľovi) kladený za vinu. Z týchto musí byť dôvodné sa domnievať, že účel väzby (v danom prípade zabránenie vyhýbaniu sa trestnému stíhaniu a pokračovaniu v páchaní trestnej činnosti) bude naplnený aj pobytom obvineného (sťažovateľa) na slobode za súčasného podrobenia sa dohľadu probačného a mediačného úradníka, prijatia písomného sľubu, prípadne uloženia ďalších obmedzení. Sťažnostný súd uviedol, že charakter trestnej činnosti a náhľad na dovtedajší spôsob života sťažovateľa smerujú k záveru, že v tom čase nebolo možné dosiahnuť účel väzby jeho pobytom na slobode, čo však nevylučovalo nahradenie väzby sťažovateľa v neskorších štádiách trestného konania.

52. V závere odôvodnenia svojho rozhodnutia krajský súd zhrnul, že sa s rozhodnutím súdu prvého stupňa v plnom rozsahu stotožnil, považoval ho za vecne správne a v súlade so zákonom, pretože v prípade prepustenia sťažovateľa z väzby na slobodu by hrozila reálna obava, že sa bude vyhýbať trestnému stíhaniu a bude pokračovať v páchaní trestnej činnosti, a zaisťovacím inštitútom väzby sa mu zabránilo v takom prípadnom konaní. Podľa názoru krajského súdu v tomto štádiu trestného konania jednoznačne prevažovala požiadavka verejného záujmu nad rešpektovaním osobnej slobody sťažovateľa. Väzba mala v tejto veci zaisťovaciu funkciu, nie sankčný charakter a nebola v rozpore so zásadou prezumpcie neviny, keďže ponechanie sťažovateľa vo väzbe neznamenal, že bude aj odsúdený, ale sa iba zaisťuje na účely trestného konania, t. j. väzba nebola v rozpore so zásadou primeranosti a zdržanlivosti, resp. zásadou proporcionality a zotrvanie sťažovateľa vo väzbe je v súlade s ustanoveniami ústavy a dohovoru.

53. Zo skutočností uvedených v odôvodnení napadnutého rozhodnutia podľa názoru ústavného súdu vyplýva dostatok presvedčivých dôvodov, pre ktoré krajský súd považoval za potrebné sťažnosť sťažovateľa proti rozhodnutiu okresného súdu o jeho vzatí do väzby zamietnuť. Na všetky relevantné otázky tak skutkového, ako aj právneho charakteru pre pozbavenie sťažovateľa jeho osobnej slobody dal krajský súd prijateľné odpovede, a to nielen vo vzťahu k naplneniu dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) a c) Trestného poriadku, ale aj vo vzťahu k neakceptovateľnosti nahradenia väzby tými inštitútmi, ktoré mal sťažovateľ údajne pripravené s úmyslom navrhnuť ich okresnému súdu. Závery prijaté krajským súdom, podložené v odôvodnení zreteľne uvedenými zisteniami a ich hodnotením, rozhodne nespochybňujú ústavnú konformitu druhostupňového rozhodnutia.

54. Pretože podstata ústavnej sťažnosti nespočíva ani tak v tvrdení sťažovateľa o nedostatočnom odôvodnení napadnutých rozhodnutí konajúcich súdov o väzbe alebo o ich arbitrárnosti, ústavný súd nepovažoval za potrebné ich z hľadiska požadovanej ústavnoprávnej ochrany základných práv detailnejšie preskúmať a posudzovať, čo sa týka ich obsahu.

55. Nosným dôvodom ústavnej sťažnosti je tvrdenie, že krajský súd akceptoval postup okresného súdu, ktorý nedal sťažovateľovi v rámci jeho výsluchu možnosť vyjadriť sa k dôvodom väzby, k jej materiálnym ako aj k formálnym podmienkam a rovnako neumožnil sťažovateľovi navrhnuť nahradenie väzby.

56. Na túto výhradu krajský súd reagoval tým, že sťažovateľ bol v konaní pred súdom prvého stupňa riadne poučený o svojich právach, využil svoje právo nevypovedať a zápisnicu o svojom výsluchu podpísal (rovnako ako jeho obhajca) bez výhrad. To signalizovalo, že postup okresného súdu bol v súlade so zákonom.

57. Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že každé základné právo a sloboda sa ústavou priznáva len v rozsahu účelu daného práva alebo slobody (II. ÚS 81/99). Účelom práva na obhajobu je poskytnutie príležitosti brániť sa proti obvineniu zo spáchania trestného činu a tiež sa brániť proti tvrdeniam o skutočnostiach, ktoré ovplyvňujú rozhodnutia v trestnom konaní v neprospech účastníka – strany - trestného konania. Obsahu

a účelu priznaného zákonného a ústavného práva musí korešpondovať možnosť jeho reálneho naplnenia a uplatnenia tými subjektmi, ktorým bolo priznané (I. ÚS 17/99).

58. Vychádzajúc z uvedeného, sa ústavný súd oboznámil so zápisnicou o výsluchu sťažovateľa vykonanom okresným súdom (sudcom pre prípravné konanie), ktorý bezprostredne predchádzal rozhodnutiu o vzatí sťažovateľa do väzby, z obsahu ktorej však nevyplýva žiadna jeho primeraná procesná aktivita (ani aktivita jeho obhajcu) smerujúca k ochrane svojich práv spočívajúcich v možnosti vyjadriť sa k opodstatnenosti väzby, resp. jej dôvodom alebo že by sa akokoľvek domáhal nahradenia väzby miernejšími prostriedkami, a to zvlášť s prihliadnutím na okolnosť, že vypovedať odmietol iba ku skutku, ktorý sa mu kládol za vinu. Tvrdenie o opaku, t. j. že tak postupoval a vyvinul akékoľvek úsilie v tomto smere, v ústavnej sťažnosti absentuje. V tejto otázke zo zápisnice okresného súdu vyznieva skôr pasivita sťažovateľa a jeho obhajcu, ktorá má za následok elimináciu úspešnosti uplatnenia ochrany základných práv v konaní pred ústavným súdom prostredníctvom ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

59. Nebolo teda preukázané a dokonca ani sťažovateľom afirmované, že by obhajoba bola využila aktívny prístup a namietala porušenie označeného základného práva sťažovateľa na osobnú slobodu a v jej medziach práva na spravodlivý proces a na obhajobu pri rozhodovaní o väzbe, a to už v konaní pred okresným súdom. Ak by tak urobila, mohla by ovplyvniť postup a rozhodovanie súdu prvého stupňa vo svoj prospech alebo dať mu možnosť, aby napravil tvrdené porušenie namietaného základného práva. Sťažovateľ teda opomenul zásadu „*iura vigilantibus, non dormientibus prosunt*“ – práva sú dané v prospech bdelych, a nie spiacich.

60. Ústavný súd v posudzovanej veci nezistil ani skutočnosť, že by akýmkoľvek procesným postupom konajúcich súdov bola účelovo vytvorená nepriaznivá procesná situácia a také podmienky pre sťažovateľa, ktoré by mu bránili, resp. ho podstatným spôsobom obmedzovali pri reálnom uplatnení práva na obhajobu.

61. V súvislosti s tvrdením sťažovateľa, že podpísanie zápisnice bez výhrad nič nemení na porušení jeho ústavných práv, ústavný súd uvádza, že sťažovateľ podceňuje dôležitosť významu podpisu zápisnice. Tým, že on a jeho obhajca zápisnicu o jeho výsluchu (obsahom ktorej bolo aj rozhodnutie o vzatí sťažovateľa do väzby) bez výhrad podpísali, „osvedčili“, že procesný úkon bol vykonaný v súlade s jeho zaprotokolovaným priebehom, ktorý, ako už bolo uvedené, nenasvedčuje adekvátnemu reálnemu uplatneniu si práva sťažovateľa na zákonné rozhodnutie o osobnej slobode.

62. Ak teda sťažovateľ a jeho obhajca svojím podpisom potvrdili priebeh úkonu tak, ako je uvedený v zápisnici, potom nevznikol žiaden dôvod spochybňovať hodnotenie obsahu tejto zápisnice v ďalšom druhostupňovom konaní.

63. V rámci týchto konkrétnych okolností danej veci sa rozhodnutie krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019 javí aj v tomto smere ako ústavne akceptovateľné.

64. Ústavný súd preto prijal záver o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti sťažovateľa v tejto časti – namietaného porušenia základného práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 17 ods. 1 ústavy a práva na slobodu a bezpečnosť zaručeného v čl. 5 ods. 1 prvej vete a ods. 4 dohovoru uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019 – a z tohto dôvodu ju podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

K namietanému porušeniu základných práv zaručených v čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a práva zaručeného v čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019

65. Porušenie uvedených základných práv zaručených ústavou a práv zaručených dohovorom sťažovateľ namieta v súvislosti s konaním a rozhodovaním všeobecných súdov o vzatí jeho osoby do väzby. Táto okolnosť má z hľadiska aplikovateľnosti ním označených práv (ochrany ktorých sa v konaní pred ústavným súdom domáha) podstatný význam.

66. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že na konanie o väzbe sú aplikovateľné ustanovenia čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, v ktorých sú implicitne obsiahnuté

hmotné a tiež procesné atribúty základného práva na osobnú slobodu vrátane práva na jej súdnu ochranu v prípadoch pozbavenia osobnej slobody väzbou. Táto súdna ochrana zahŕňa základné procesné garancie spravodlivého súdneho konania s prihliadnutím na povahu a účel konania o väzbe. Obsahom týchto garancií je aj právo na obhajobu vo svojom vyjadrení v čl. 50 ods. 3 ústavy a zároveň aj v sťažovateľom označenom čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru a ako také je obsiahnuté už v čl. 17 ústavy, ako aj v čl. 5 ods. 3, resp. čl. 5 ods. 4 dohovoru. Inými slovami, pri väzobných konaniach vníma ústavný súd právo na obhajobu ako súčasť práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ústavy a čl. 5 ods. 3, resp. čl. 5 ods. 4 dohovoru a v prípade zistenia porušenia práva na obhajobu [podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru] pristúpi k vysloveniu jeho porušenia prostredníctvom čl. 17 ústavy, ako aj čl. 5 ods. 3, resp. čl. 5 ods. 4 dohovoru (pozri napr. I. ÚS 162//2017, IV. ÚS 226/2018).

67. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti na podporu svojich tvrdení o porušení jeho práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru v konaní o jeho osobnej slobode cituje judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej *„Právo obvineného na obhajobu ako súčasť práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru treba považovať nepochybne aj za súčasť konania o väzbe. Treba ho teda považovať za súčasť procesných práv obvineného aj podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, resp. čl. 17 ústavy. Povinnosťou všeobecných súdov je umožniť obvinenému uplatnenie práva na obhajobu tak, aby sa zachoval jeho reálny obsah a zmysel. Inak by totiž toto právo nebolo možné považovať za reálne, ale iba za teoretické, resp. iluzórne. Výklad príslušných ustanovení dotknutých právnych predpisov musí byť preto taký, aby uplatnenie práva na obhajobu v konaní o väzbe sa obvinenému reálne umožnilo (II. ÚS 116/2011, II. ÚS 266/2013).“*. Ústavný súd k tomu uvádza, že práve citovaná judikatúra diskvalifikuje použitie ustanovenia čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru na konanie o osobnej slobode – väzbe, na ktoré je adekvátnou aplikácia ustanovení čl. 5 dohovoru alebo čl. 17 ústavy. Koniec koncov o tom svedčí aj nasledujúci odsek, ktorý v rozhodnutiach ústavného súdu mnohokrát (pozri napr. III. ÚS 216/2016) predchádza sťažovateľom prezentovanú citáciu: *„Súdne konanie v súvislosti s rozhodovaním o zákonnosti väzby musí poskytovať určité garancie procesnej povahy, ktoré sú vyjadrené v čl. 6 dohovoru. So zreteľom na to, že čl. 6 sa nevzťahuje na konanie a rozhodovanie o väzbe, procesné záruky tu uvedené nemožno bez ďalšieho uplatniť aj*

v prípade čl. 5 ods. 4, no určité základné procesné záruky sa musia poskytovať aj v konaní podľa čl. 5 ods. 4, i keď nemusia byť nutne rovnaké ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 6 (II. ÚS 108/08, II. ÚS 266/2013).“

68. Taktiež vo vzťahu k sťažovateľom namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd opäť v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. I. ÚS 189/05, I. ÚS 339/06, I. ÚS 178/09, II. ÚS 724/2017 a pod.) poukazuje na to, že čl. 17 ústavy týkajúci sa osobnej slobody obsahuje jej základné hmotné a procesné atribúty vrátane základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie pri jej pozbavení, a preto na konanie a rozhodovanie všeobecného súdu o väzbe je aplikovateľné toto špeciálne ustanovenie o osobnej slobode, a nie čl. 48 ods. 2 ústavy.

69. Sťažovateľ v tejto časti ústavnej sťažnosti teda namieta porušenie takých článkov ústavy a dohovoru, ktoré sa na konanie o jeho osobnej slobode – väzbe - nevzťahujú.

70. Vychádzajúc z uvedeného, neostávalo iné, iba ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť prameniacu z absencie akejkolvek príčinnej súvislosti medzi označeným uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019 a namietaným porušením základných práv zaručených v čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a práva zaručeného v čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru.

K namietanému porušeniu práva zaručeného v čl. čl. 6 ods. 2 dohovoru uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Tpo 82/2019 z 31. októbra 2019

71. Princíp prezumpcie neviny je porušený najmä akýmkoľvek súdnym rozhodnutím, ktoré vyjadruje presvedčenie, že určitá osoba je vinná z trestného činu bez toho, aby jej vina bola preukázaná zákonným spôsobom. Za porušenie princípu prezumpcie neviny treba považovať, ak súd dáva verejne najavo, že zastáva názor, že osoba je páchatelom a považuje ho za vopred odsúdeného (III. ÚS 410/08).

72. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v rámci svojej rozhodovacej činnosti vyslovil, že prezumpcia nevinoty je jedným zo základov spravodlivého trestného konania a že k jej porušeniu dôjde, ak výroky príslušnej úradnej osoby, ktoré sa týkajú osoby obvinenej z trestného činu, odrážajú alebo vyjadrujú názor, že je vinná, a to ešte pred tým, ako bola jej vina preukázaná v súlade so zákonom (pozri rozsudok *Daktaras v. Litva* z 10. 10. 2000). Súčasne ESLP zdôraznil, že treba robiť rozdiel medzi výroky, ktoré odrážajú alebo vyjadrujú názor, že dotknutá osoba je vinná, a výroky, ktoré iba vyjadrujú stav podozrenia („*a state of suspicion*“). Prvé porušujú prezumpciu nevinoty, zatiaľ čo druhé boli považované za prijateľné alebo bezchybné („*unobjectionable*“) v rôznych situáciách posudzovaných ESLP (pozri napr. rozsudky *Lutz v. Nemecko* z 25. 8. 1987, *Englert v. Nemecko* z 25. 8. 1987, *Leutscher v. Holandsko* z 26. 3. 1996).

73. Ústavný súd zistil absolútny nedostatok relevantných súvislostí medzi obsahom námietok uvedených v ústavnej sťažnosti a označeným čl. 6 ods. 2 dohovoru, ktorého porušenie sťažovateľ namieta, a vyvodzuje záver (bez toho, aby podrobnejšie interpretoval obsah uvedeného článku vo vzťahu k ním namietaným skutočnostiam), že uvedené námietky spojené s týmto článkom sa už od počiatku javia ako zjavne neopodstatnené, čo je dôvodom na odmietnutie ústavnej sťažnosti v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

74. Navyše, vo vzťahu k porušeniu práva na prezumpciu nevinoty v ústavnej sťažnosti sťažovateľa absentuje [v rozpore s požiadavkou § 43 ods. 1 a hlavne § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde] akékoľvek ústavnoprávne relevantné odôvodnenie. Samotnú skutočnosť, že sťažovateľ bol vzatý do väzby, nemožno považovať za dostatočný dôvod na vyslovenie porušenia tohto základného práva.

75. Ústavná sťažnosť tak v tejto časti nespĺňa zákonom ustanovené náležitosti, v dôsledku čoho ju bolo možné odmietnuť aj podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde.

76. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v návrhu

na rozhodnutie, rozhodovanie o ktorých je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu